

ИСЛЯМ: ИДЕНТИЧНОСТ И МИГРАЦИЯ

Веселин Босаков¹

Резюме. Имиграционният натиск върху Европа, доминиран от ислямска компонента, генерира проблеми в социалната сфера, образованието, религиозното общуване и сигурността. Тенденциите, свързани с нарастващия брой имигранти се свеждат до:

- Трудности при интеграцията в западните общества и гетоизиране на „различните“;
- Обособяване на паралелни общества и роене на т.нар. чувствителни зони;
- Спад на привлекателността на мултикултурния модел;
- Радикализиране на мюсюлманите;
- Конструирание на маркери на идентичност.

Ключови думи: миграция, идентичност, общност, дружба, съседство, ценности

ИДЕНТИЧНОСТТА В ИНОКУЛТУРНА СРЕДА

Съществуват две вълни на миграция на мюсюлманите след Втората световна война в Европа: “следколониална” и “гурбетчийска”. Първата включва бивши граждани на колониите на Великобритания, Франция и Холандия. По-късно, когато европейската икономика се възстановява от разрухата на войната и достига до „икономическото чудо“, започват да се набират милиони гурбетчии като евтина работна ръка. Легалната имиграция е спряна в по-голямата част от Западна Европа след нефтеното ембарго през 1973 г. и икономическата криза, която го последва, но след време тя се заменя от друга форма на имиграция, която е много по-трудна за контролиране. Демографите са измислили специален термин за нея: „верижна миграция“. Тя се въвежда в повечето страни на Западна Европа като хуманна мярка за събирането на разделени семейства на имигранти от първите вълни. Междувременно, докато нивото на имиграция по икономически причини пада рязко, верижната миграция се превръща в основен механизъм за достъп до ЕС. Най-често използваното средство са уредените или насилствените бракове, в които на мюсюлманите, родени в Европа им се взема брачен партньор от родината на родителите. Булката или младоженецът от мюсюлманската държава се присъединяват към брачния си партньор в Европа, а скоро след това идва и цялото й/му семейство. Естественят прираст, верижната миграция, търсенето на политическо убежище и нелегалната имиграция допринасят за бурния растеж на мюсюлманско население в Европа, което среднестатистически се увеличава с около 50% на всеки десет години².

¹ Доц. д-р Веселин Босаков – Институт за изследване на общества и знанието при БАН
Адрес за контакти: vesobos@abv.bg

² Броят на търсещите убежище в богатите страни е нараснал с 45% за последната година, сочат данни на ООН. Според организацията това се дължи на продължаващите конфликти в Сирия и

Въпросът за идентичността изобщо не се появява в традиционните мюсюлмански общества, по същия начин, по който не се е появявал и в традиционните християнски общества. В едно традиционно мюсюлманско общество идентичността на един индивид се задава от неговите родители и социално обкръжение; всичко – от племето и рода, до местния имам и политическата култура на държавата – приковава неговата идентичност към един специфичен вид на ислямската религия. Тя не е въпрос на избор. Идентичността става проблематична когато мюсюлманите напускат традиционните мюсюлмански общества и имигрират, например в западна Европа. Идентичността на индивида като мюсюлманин вече не е подкрепяна от заобикалящото го общество; напротив, налице е силен натиск за възприемане на определящите в запада културни норми. „Въпросът за идентичността възниква по начин, по който той никога не е възниквал в традиционното общество, тъй като сега е налице една празнота между вътрешната идентичност като мюсюлманин и поведението по отношение на заобикалящото индивида общество. Това обяснява постоянните въпроси, задавани на различни имами в интернет относно това кое е харам (забранено) и кое е халал (разрешено)“ (Фукуяма, 2007).

Радикалният ислямизъм и джихадизмът възникват в отговор на произтичащото от тези трудности търсене на идентичност. Тези идеологии наистина могат да отговорят на въпроса „Кой съм аз?“, зададен от някой млад мюсюлманин в Холандия или Франция: ти си член на глобална умма, определяна от придържането към една универсална ислямска доктрина, лишена от всичките ѝ локални обичаи, светци, традиции и т. н. По този начин мюсюлманската идентичност става въпрос на вътрешно убеждение, а не на съблюдаване на наложени отвън социални практики. „Това създава „протестантизацията“ на мюсюлманската вяра, при която спасението се намира в едно субективно състояние, несъответстващо на външното поведение на индивида“ (Фукуяма, 2007). Именно затова Мохамед Ата и няколко други членове на групата, провела атаките на 11 септември, са могли да пият алкохол и да посещават клубове за стриптийз преди атаките.

Разбирането на радикалния ислямизъм като идентификационна политика обяснява също и факта защо именно второто и третото поколение от европейски мюсюлмани се обръщат към него. Имигрантите от първото поколение обикновено не са скъсвали рязко с културата на родната си страна, като просто са

Ирак, като те са довели до най-тежката хуманитарна криза на нашата епоха. През 2014 г. близо 866 000 души са подали документи за убежище в страни от Европейския съюз. Това е най-големият брой от 22 години насам. Бройката от миналата година е близка до най-голямата криза с бежанци, регистрирана през 1992 г., когато молби за убежище подават близо 900 000 души в навечерието на конфликта в Босна и Херцеговина. Броят на пристигналите от Сирия кандидати за бежански статут през 2014 г. е 123 хиляди, а през 2013 г. - малко над 72 хиляди. Сирийците съставляват над една пета от всички подали заявление за убежище в ЕС. Втори по численост са избягалиите от Афганистан, а трети - тези от Косово. Близо една трета от заявленията са регистрирани в Германия, но Швеция има най-голям дял молби за убежище на глава от населението – 8,4 кандидати на 1000 души. Според «Евростат» през 2014 г. в страни от ЕС са получили убежище общо 163 хиляди души.